

УДК 94(4)«04/14»

А.М. Сурта,*кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры старажытных цывілізацый і сярэдніх вякоў БДПУ***ШПІЛЬМАНЫ Ў КАНТЭКСТЕ МАРГІНАЛЬнай СУБКУЛЬТУРЫ ЗАХОДНЕЕЎРАПЕЙСКАГА СЯРЭДНЕВЯКОЎЯ**

Вытокі прафесіі шпільманаў знаходзяцца ў далёкай мінуўшчыне. Нямецкі даследчык В. Хартунг лічыць, што шпільманы паходзяць з розных слаёў грамадства: са збыднелых нашчадкаў ніжэйшай знаці, гарадскога насельніцтва, якое змяніла свой сацыяльны статус у выніку неспрыяльных жыццёвых абставін і матэрыяльнай патрэбы, з прадстаўнікоў ніжэйшага кліра, якія адышлі ад афіцыйнай царквы і прысвяцілі сябе рамяству вандроўных акцёраў з мэтай атрымання сродкаў да існавання [14, с. 22–29]. У XII ст. прафесія шпільманаў стала набываць спадчынна-сямейны характар.

Паняцце «шпільман» азначала ў Заходняй Еўропе ў перыяд Сярэднявечага досыць разнастайныя віды дзейнасці: гэта былі артысты рознага жанру, штукары, жанглёры, блазны, фіглярны, чытальнікі-дэкламатары, музыкі і інш. Усе яны належалі маргінальным слаям грамадства, паколькі фізічная мабільнасць з'яўлялася ў Заходняй Еўропе перыяду Позняга сярэднявечча адной з прычын маргіналізацыі. Аднак гэта адносілася не да ўсіх тых, чыё жыццё праходзіла ў дарозе. Указаныя сацыяльныя групы варту адрозніваць ад купцоў, паломнікаў і крыжакоў, якія не гублялі ў цэлым грамадскіх сувязей і рэпутацыі, не неслі на сабе сацыяльнай стыгмы.

Карані і прычыны маргіналізацыі сярэднявечных шпільманаў трэба шукаць у перыядзе позняй антычнасці, калі іх адначасова і любілі, і пагарджалі. «Арганізатары і распарадчыкі гульні караюць ганьбай і пазбаўленнем правоў тых самых вознікаў, акцёраў, атлетаў, гладыятараў, якім глядзюць аддаюць свае сімпатыі ...: ім закрыты доступ у Курыю і на Ростры, у сенатарскае саслоўе і саслоўе коннікаў, да любых ганаровых пасадаў і ўзнагарод. Якое скажэнне! Яны любяць тых, якіх караюць; пагарджаюць тымі, каго ўхваляюць; хваляць выкананне, а выканаўцаў ганьбяць. Як дзіўна зневажаць чалавека за тое самае, за што яму аддаецца гонар. Разам з тым, якое прызнанне ў заганах відовішчаў! Іх выканаўцы, хоць і акружаны любоўю, не дарэмна пазбаўляюцца добрага імя», – пісаў адзін з найбольш вядомых раннехрысціянскіх пісьменнікаў і тэолагаў Тэртуліян [4, Тэртуліян. Пра відовішчы. Гл. 22].

З аднаго боку, такая пазіцыя звязана з палемікай хрысціянскай веры, якая ўмацоўвалася, з культурай грэка-рымскага і германскага свету і з другога боку, з аскетычным ідэалам філа-

софіі таго часу. Абодва аспекты якраз і адлюстроўваюцца ў творах айцоў царквы, у якіх, напрыклад, тэатр і яго акцёры, *mimi* і *histriones*, асуджаліся як паганскія і амаральныя. Акцёрскае рамяство было абвешчана прадуктам ідалапаклонства, д'ябла і дэманаў, створаным для разбурэння душы і аддалення ад Бога. Тэртуліян у сваім трактаце «Пра відовішчы» сфармуляваў кодэкс хрысціянскай маралі («*De spectaculis*») [4, Тэртуліян. Пра відовішчы. Гл. 10].

У працэсе рэцэпцыі хрысціянскай патрыстыкі ў перыяд Сярэднявечага на шпільманаў былі не толькі экстрапаляваны паняцці *mimus* і *histrion*, але асуджэнні айцоў царквы, якія да іх адносяцца, аднак пры адсутнасці непасрэднага кантынUITэта паміж сферай дзейнасці антычных *mimus* і *histrion* і сярэднявечных шпільманаў. Пэўную сувязь паміж эпохамі Рымскай імперыі і Сярэднявечча ўяўляюць мімы (*mimus*), дзейнасць якіх, «нягледзячы на моцны супраціў некаторых клірыкаў ... захоўвалася на працягу ўсяго сярэднявечча ў якасці адзінай драматычнай формы мастацтва антычнасці» [16, с. 4, 210].

Крытыка айцоў царквы распаўсюджвалася адначасова на літургічнае выкарыстанне музычных інструментаў, перш за ўсё тых, што маглі разглядацца як элементы «паганскіх» абрадаў. Хрысціянскі апалагет і прапаведнік Святога Пісання, заснавальнік Александрыйскай багаслоўскай школы Клімент Александрыйскі (каля 150 – каля 215) выгнаў жалеіку і аўлас з набажэнства; хрысціянскі багаслоў і паэт IV ст. Яфрэм Сірын (306–373) адрозніваў анёльскі спеў псалмоў і д'ябальскую ігру на кіфары; Іаан Хрызастом (Златавуст) (каля 347–407) адносіў аўлас, кіфару і жалеіку да свету д'ябла (*rompa diaboli*), а міланскі епіскап і прапаведнік Амросій Медыаланскі (каля 340–397) ідэнтыфікаваў спеў рэлігійных гімнаў і псалмоў з дабрам і выратаваннем, а кіфару, псалтэры і тымпан са злом, няшчасцем і вечнай смерцю [13, с. 23, 27; 9, с. 181]. Айцы царквы спасылаліся не толькі на забарону гульні на аўласе ў працы Платона «Дзяржава», але таксама на біблейскі пасаж, які разглядаўся ў якасці пацвярджэння цеснай сувязі паганскага ідалапаклонства і інструментальнай музыкі: «Таму, калі ўсе народы пачулі гук трубы, жалеікі, цытры, цаўніцы, гусляў і ўсякага кшталту музычных інструментаў, то палі ўсе народы, плямёны і мовы і пакланіліся залатому ідалу, які паставіў

Навухаданосар цар» [1, Книга Пророка Данііла, Гл. 3,7].

У франкскэй дзяржаве эпохі Каралінгаў хрысціянская вера была адзеленая як ад рымскіх, так і ад германскіх форм культу і абрадаў, у якіх музыка і танец ігралі важную ролю. Архіепіскап і вядомы місіянер Баніфацый (672/673 – 754) паведамаў у 742 г., што грэшныя і цёмныя людзі з плямён алеманаў, бавараў і франкаў, паблізу горада Рыма бачылі, што з нагоды свята новага года «днём і ноччу на плошчах танцуюць па паганскіх звычаях і на паганскі лад гучаць заклікі і богазневажальныя песні», і яны гэтыя норавы пераймаюць [8, с. 146].

Амаль усе тэалагі перыяду Высокага і Позняга сярэднявечаў па традыцыі айцоў царквы і ранніх місіянераў адмаўлялі танец. Яны не абмяжоўваліся толькі ўказаннем на яго негатыўны ўплыў на мараль, а аб'яўлялі танец спараджэннем д'ябла. Так, у XIII ст. інквізітар-дамініканец Эцъен дэ Бурбон аб'яўляў д'ябла вынаходнікам, уладаром карагодаў і народных танцаў, а нямецкі містык, дамініканец, вучань І. Экхарта Генрых Зойзе (каля 1295–1366) у XIV ст. і называў танец «скачком сатаны» [13, с. 46]. Біблейскім негатыўным вобразам грахоўнага танца быў танец Саламеі перад Ірадам. На гэтай аснове ў Позняе сярэднявечаўе сфарміраваўся вельмі папулярны вобраз танцуючай *Luxuria* (юрлівасці): блуд і танец былі ў вачах тэолагаў непарыўнай «сукупнасцю злачынстваў» [13, с. 54–56].

Дакументальныя сведчанні, якія змяшчаюць звесткі аб сацыяльным становішчы шпільманаў, можна знайсці ў сярэднявечных крыніцах рознага кшталту: гэта і зводы законаў, і пропаведзі, і трактаты рознай тэматыкі, літаратурныя і гістарыяграфічныя тэксты, сагі і іншыя віды народных паданняў і фальклору. Важную інфармацыю пра прававое становішча шпільманаў змяшчае «Саксонскае зерцала» Эйке фон Рэпкава [3, ЗП I 38 § 1]. На аснове паказанага бяспраўя можна было б зрабіць вывад аб поўнай несумленнасці і адсутнай праваздольнасці шпільманаў. Аднак такой інтэрпрэтацыі супярэчыць палажэнне Артыкула 20, § 2 аб тым, што шпільманы і незаконнанароджаныя не знаходзіліся на адной прыступцы са зладзеямі і разбойнікамі. У адрозненне ад апошніх супраць іх «можна выставіць наёмнага байца». «Акцёр або незаконнанароджаны ўсё ж, тым самым, не з'яўляецца роўным зладзею або разбойніку, так што супраць яго можна выставіць наёмнага байца» [3, ЗП I 50, § 2].

Зноў жа, згодна з «Саксонскім зерцалам», у якасці ахвяры злачынства пазбаўленыя правоў валодаці прававой абаронай, калі яны сталі ахвярай разбою, атрымалі цялесныя пашкоджанні або былі забітыя. «Саксонскае зерцала»: «Пазбаўленыя правоў не маюць

вергельда. Тым не менш, калі хто-небудзь параніць, або абрабуй, або заб'е каго-небудзь з іх, або згвалціць жанчыну, пазбаўленую правоў, і тым самым парушыць мір, то таго трэба судзіць па законе аб парушэнні міру» [3, ЗП III 45, § 11]. Аднак, як вынікае з гэтага артыкула, шпільманы на вергельд не маглі разлічваць. Пры гэтым трэба ўлічваць, што ў XIII ст. дадзеная форма выкуплення віны выкарыстоўвалася ў Паўночнай Германіі толькі ў асобных выпадках, а ў Паўднёвай Германіі наогул не прымянялася [9, с. 175]. Пры нязначных правапарушэннях шпільманы таксама былі відавочна прыгнечаны ў сваіх правадамаганнях: яны не мелі права на звычайную кампенсацыю, шпільман мог толькі ўдарыць ценю свайго крыўдзіцеля [3, ЗП III 45, § 9]. Але гэта пакаранне ценю было з усіх названых у «Саксонскім зерцале» наяўных пакаранняў найменш зневажальным [3, ЗП III 45, § 9]. Тым не менш, хоць у «Саксонскім зерцале» шпільманы былі абмежаваны ў сваіх правах і гонары, аднак яны не былі цалкам бяспраўнымі.

Найбольш катэгарычнае асуджэнне шпільманаў у сярэднявечных наратыўных нямецкіх крыніцах можна знайсці ў адной з пропаведзей францысканца Бертальда Рэгенсбургскага (1210–1272). Бертальд – адзін з вядомых народных прапаведнікаў нямецкага сярэднявечча, ён уяўляе цікавае абагульненне распаўсюджаных прадуманасцей у дачыненні да гістрыёнаў. Кіруючыся біблейскай традыцыяй, Бертальд паказвае шпільманаў як прададзеных д'яблу і ганіць іх за тое, што яны прадаюць свой гонар за грошы, за тое, што яны хлуслівыя і ліслівыя, ганяць дабро і хваляць зло, з'яўляючыся рупам сатаны, за тое, што яны адмаўляюць хрышчэнне і хрысціянства і падчас сваіх прадстаўленняў не толькі спяваюць і распавядаюць дурныя песні і гісторыі, але таксама з мэтай забавы і атрымання грошай дэманструюць сваё цела, якое з'яўляецца вобразам Бога, і спрабуюць яго аздобіць шляхам пераапраанання і грыму [9, с. 175]. Ён лічыць, што ўсе падарункі шпільманам і аплата іх рамяства з'яўляюцца грахам і ганьбай, гэта значыць, шпільманы наносцяць шкоду тым, хто аплачвае іх дзейнасць.

Аднак пазіцыя сярэднявечных тэолагаў у дачыненні да сярэднявечных гістрыёнаў не была такой адназначна адмоўнай. Больш дыферэнцыраваны падыход у ацэнцы шпільманаў можна знайсці ў Фамы Аквінскага (1225–1274). У сваім трактате «Сума тэалогіі» [18, Thomae de Aquino. Summa Theologiae. II -IIae, q. 168 a. 3 arg. 1] ён адводзіць забаве неабходнае месца ў чалавечым жыцці. Артысты ажыццяўляюць сваю дзейнасць для суцэшэння людзей. Таму іх рамяство не з'яўляецца забароненым і яны самі не абавязкова грэшнікі, калі не дазваляюць сабе забароненых выразаў і дзеянняў падчас сваіх выступленняў і не выступа-

уюць у неналежны час, напрыклад, у час посту. Таксама шпільманам уласцівы пэўныя дабрадзейнасці і сур'ёзны лад жыцця: яны вераць у Бога, моляцца і падаюць міласціну бедным. Займаючыся сваім рамяством, яны не здзяйсняюць грэх, калі не падтрымліваюць шпільманаў, якія займаюцца забароненым [18, Thomae de Aquino. Summa Theologiae. II -IIae, q. 168 a. 3 arg. 1].

Блізкай пазіцыі прытрымліваўся і адзін з уплывовых англійскіх багасловаў сярэднявечча Томас Чобхэм у сваім трактате «Summa confessorum» (каля 1300), падзяляючы шпільманаў на тры групы:

а) артысты і танцоры, якія дэманструюць сваё цела ганебным чынам, агаляюць яго ці апранаюць жудасныя маскі. Усе яны павінны быць праклятыя, калі не пакінуць сваё рамяство;

б) вандроўныя артысты, якія не маюць пастаяннага месцазнаходжання, прыбываюць да двароў знаці і распаўсюджваюць там ганенне і хлусню аб прысутных. Яны таксама вартыя праклёну;

в) музыкі, якія ў сваю чаргу дзеляцца на дзве групы: па-першае, тыя, якія выконваюць непрыстойныя песні падчас публічных папоек і сумніўных свят і падбукторваюць слухачоў да распусты; па-другое, тыя музыкі, якія спяваюць пра дзеянні каралёў і пра жыццё святых і тым самым даюць суцяшэнне людзям. Толькі гэтыя апошнія, на думку Томаса Чобхэма, могуць чакаць выратавання ад праклёну [9, с. 177].

Апісанні прыдворных свят у сярэдневерхнямецкай эпічнай паэзіі дэманструюць вельмі супярэчлівы паказ шпільманаў [17, с. 90–123]. У некаторых сярэднявечных літаратурных творах сустракаюцца ўрыўкі, дзе расказваецца пра шпільмана, якога віталі пры двары як іншаземца, аднак пры гэтым той бессаромна злоўжывае даверам гаспадара [9, с. 177].

У народных паданнях, у сагах і прымаўках шпільманы не паказваюцца адназначна негатыўна ці пазітыўна. Так, у казцы «Крысалоў з Гамельна» – шпільман. Ён паказаны ў якасці злавеснага, дасведчанага ў вядзьмарстве ваганта, прыносіць у горад вялікі смутак (гістарычным правобразам казкі, верагодна, з'яўлялася знікненне дзяцей у балоце Капенбруге бліз Гамельна) [2]. У іншым апаведзе «Pauper letatur; diues tristatur», наадварот, бедны, але вясёлы Рубінус (Rubinus) вылучаецца на фоне няўдачлівага багацця. Пры гэтым, аднак, варта ўлічваць, што Рубінус паказаны аселым, а яго даходы, атрыманыя ад дзейнасці ў якасці шпільмана, усяго толькі дадатковая, а не асноўная крыніца існавання [9, с. 193].

У крыніцах у сувязі з апісаннем свят часта сустракаецца ўказанне на вялікую колькасць прысутных шпільманаў і іх шчодрую ўзнагароду. Так, ва «Усеагульнай хроніцы» сярэднявечнага нямецкага манаха-бenedыктынца і храніста

Экехарда з Ауры (лац. Ekkehardus Uraugiensis) (пам. у 1126) аб вяселлі нямецкага караля Генрыха V у 1114 гаворыцца: «Але дарункі, якія каралі і незлічоная значь дасылалі імператару з нагоды вяселля, або якія імператар ад сябе раздаваў неабсяжнай колькасці шпільманаў і фігляроў, а таксама розным прадстаўнікам розных народаў, калі ўжо ні адзін з яго камергераў не быў у стане злічыць тое, што ён атрымаў і тое, што ён раздаў, то тым больш не было летапісца імператара, які гэта змог бы апісаць словамі» [11, с. 248; 7, с. 262].

Іншыя ж кіраўнікі недвухсэнсоўна выказвалі свае прадуманасці ў дачыненні да шпільманаў. Той жа Экехард з Ауры ў «Вюрцбургскай хроніцы», якая яму прыпісваецца, паведамляе, што кароль Генрых III бесцырымонна абышоўся з гістрыёнамі, якія з'явіліся на яго вяселле з Агнэсай Пуацэскай у 1043 г., загадаўшы іх выгнаць без узнагароды, пачастунку і выпіўкі [5; 12, с. 403–408], а Фрыдрых II пры сваім шлюбе параіў прысутным князям, «каб яны шчодро не ўзнагароджвалі, як прынята, шпільманаў, і лічыў вельмі неразумным растрачваць прастадушным чынам сваю маёмасць на блазнаў і шпільманаў» [12, с. 406; 6, с. 844].

Дадзеныя прыклады наглядна дэманструюць, што сярэднявечнае грамадства ставілася да шпільманаў амбівалентна. З аднаго боку, шпільман лічыўся сацыяльным маргіналам, які парушаў царкоўныя і сацыяльныя нормы, з іншага боку, ніхто не мог і не хацеў адмаўляцца ад забаў, якія прадастаўлялі камедыянты. Гэта дваістае, супярэчлівае стаўленне таксама выяўляецца ў адным эпізодзе хронікі «Chronicon Montis Sereni», у якой паведамляецца пра смерць епіскапа Віхмана Магдэбургскага ў 1192 г. Віхман, які звычайна ахвотна акружаў сябе шпільманамі, аднойчы, калі гістрыён, усміхаючыся, наблізіўся, то моцна спалохаўся, стаў абараняцца ад яго выцягнутымі ўперад рукамі і гучным голасам загадаў выдаліць яго з залы, што здзівіла ўсіх прысутных. Праз пяць месяцаў пасля гэтага інцыдэнту епіскап Віхман памёр. Шпільман жа атрымаў знеслаўляльнае заданне пры разразанні трупы епіскапа дастаць вантробы. Характэрным у гэтым паведамленні з'яўляецца тое, што задавальненне, якое епіскап атрымліваў ад выступленняў шпільманаў, хоць і паказана як звычайная і паўсядзённая забава, аднак падспудна крытыкуецца аўтарам хронікі: шпільман здаецца Віхману прадвеснікам блізкай смерці [10, с. 164; 15, с. 81].

Такім чынам, першай і найважнейшай прычынай сацыяльнай маргіналізацыі шпільманаў з'яўляўся канфлікт паміж іх дзейнасцю і нормамі хрысціянскай царквы. Дадзеная тэндэнцыя да сацыяльнай маргіналізацыі многіх прадстаўнікоў акцёрскага рамяства яшчэ больш узмацнялася праз змест і форму іх выступленняў.

няў: эратычныя песні і танцы, прэстае адзенне і двухсэнсоўныя позы садзейнічалі ўмацаванню і пацвярджэнню прадэзятасцей. З гэтым звязана таксама абцяжарваюча-распуснае асяроддзе шпільманаў. Месцамі іх выступленняў былі ў першую чаргу корчмы, кірмашы і прыватныя святы. Па гэтай прычыне шпільманы асацыяваліся з непамяркоўным ладам жыцця, п'янствам і прыхільнасцю да азартных гульняў, небяспекі, якім, дарэчы, сапраўды падвяргалася нямала шпільманаў.

У якасці трэцяй прычыны маргіналізацыі варта назваць сацыяльны канфлікт, загана бяздомнасці. Для сярэднявечных людзей сувязь з сеньёрам ці камунай была экзістэнцыяльна неабходнай, а вандроўныя шпільманы, наадварот, перамяшчаліся з аднаго месца выступлення ў іншае, яны не ўваходзілі ні ў якую пазітыўна акцэптуемую грамадствам карпарацыю і, такім чынам, заставаліся за межамі сацыяльнай структуры. Як і іншыя групы, што адносіліся да вандроўных, знаходзіліся па-за прыстойным грамадствам.

У адрозненне ад вандроўных музыкаў, аселяў і тыя, хто пастаянна знаходзіцца на службе пры двары знаці, або гарадскія шпільманы маглі набыць пэўнае грамадскае прызнанне.

Такім чынам, сярэднявечныя шпільманы не з'яўляліся гамагеннай групай, жыццёвая сітуацыя і сацыяльны статус асобных камедыянтаў істотна адрозніваліся, і факт аселасці адыгрываў прынцыповую ролю. Таму варта дыферэнцавана падыходзіць да характарыстыкі сацыяльнага статусу розных груп сярэднявечных шпільманаў. Перш за ўсё, раздзяляльная лінія праходзіла паміж аселямі і вандроўнымі музыкамі, прамежкавае становішча паміж імі займалі студэнты, што музіцыруюць, і ім падобныя, якія час ад часу пакідалі месца свайго пастаяннага знаходжання, каб весці вандроўнае жыццё. «Патраніруемымі вагантамі» лічыліся тыя, якія былі мабільнымі на пэўнай тэрыторыі, але знаходзіліся пад заступніцтвам ўплывовай асобы. На самай ніжняй прыступцы знаходзіліся вандроўныя шпільманы. Менавіта для іх у найбольшай ступені быў характэрны маргінальны статус.

ЛІТАРАТУРА І КРЫНІЦЫ

1. Библия. Книга Пророка Даниила, Гл. 3, 7.
2. Гамельнский крысолов. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <<http://www.ega-math.narod.ru/Reid/Tales/Hameln.htm>>. – Дата доступа: 25.02.2012.
3. Репков, Э. фон. Саксонское зеркало / Л.И. Дембо. – М.: Наука, 1985. – 192 с.
4. Тертуллиан. О зрелищах. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.tertullian.org/russian/de_spectaculis_rus.htm>. – Дата доступа: 26.02.2012.
5. Эккхард из Ауры. Вюрцбургская хроника. Ekkehardi Uraugiensis. Chronicon Wirzburgense / пер. И. Дьяконова. Сайт «Восточная Литература – библиотека текстов Средневековья». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vostlit.info/Texts/rus16/Ekkehard_Uraugiensis/frame1.htm>. – Дата доступа: 26.02.2012.

6. Annales Coloniensi Maximi//MGH SS 17. Georg Heinrich Pertz u. a. (Hrsg.): Hannover, 1861. P. 723–847. Сайт Monumenta Germaniae Historica (исторические памятники Германии). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dmgf.de/de/fs1/object/display/bsb00000842_00738.html>. – Дата доступа: 26.02.2012.
7. Ausgewählte Quellen zur deutsche Geschichte des Mittelalters. Freiherr-vom-Stein-Gedachtnisausgabe IV b. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft. – 1972. – №. 15. – 262 S.
8. Bonifatius sanctus. Bonifatii epistulae. Willibaldi Vita Bonifatii // Ausgewählte Quellen zur deutsche Geschichte des Mittelalters./ Hrsg. von Rau R. Freiherr-vom-Stein-Gedachtnisausgabe IV b. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft. – 1968. №. 50. – 535 S.
9. Brandhorst, J., Hergemoller, B.-U. Spielleute. Vaganten und Künstler // Hergemoller, B.-U. Raddgruppen der spaetmittelalterliche gesellschaft / hrsg. von B.-U.Hergemoeller // Randgruppen der spaetmittelalterlichen Gesellschaft. – Warendorf: Fahlbusch, 2001. – Neu bearb. Ausg. – S. 173–197.
10. Chronicon Montis Sereni, ab a. 1124-1225// MGH SS 23. Hannover. – 1874. – P. 130–226. Сайт Monumenta Germaniae Historica (исторические памятники Германии). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dmgf.de/de/fs1/object/context/bsb00000886_meta.titlePage.html>. – Дата доступа: 26.02.2012.
11. Ekkehardi chronicon universale // MGH (Monumenta Germaniae Historica), SS. Bd. VI. Hannover. – 1844. – P. 33–267. Сайт Monumenta Germaniae Historica (исторические памятники Германии). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.dmgf.de/de/fs1/search/query.html>>. – Дата доступа: 26.02.2012.
12. Erken, F.-R. Fecit nuptias region, ut decuit, apparatu. Hochzeitsfeste als Akte monarchischer Repräsentation in salischer Zeit // Feste und Feiern im Mittelalter. Hrsg. von Altenburger D., Jarnut J., Steinhoff H.-H. Paderborner Symposien des Mediävistenverbandes. – Sigmaringen, 1991. – S. 401–421.
13. Hammerstein, R. Diabolus in musika. Studien zur Ikonographie der Musik im Mittelalter // Neue Heidelberger Studien zur Musikwissenschaft 6. Bern. – München: Francke Verlag, 1974. – 144 S.
14. Hartung, W. Die Spielleute. Eine Randgruppe in der Gesellschaft des Mittelalters // VSWG (Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte), Beiheft 72. – Wiesbaden: Steiner, 1982. – 108 S.
15. Hoffmann, F.W. Übersetzung des Abschnitts // Geschichte der Stadt Magdeburg. Neu bearb. von G. Hertel und Fr. Hulsse. Bd. I. – Magdeburg, 1885. – 597 S.
16. Pochat, G. Theater und Bildende Kunst im Mittelalter und in der Renaissance in Italien // Forschungen und Berichte des Instituts für Kunstgeschichte der Karl-Franzen-Universität Graz. Bd. IX. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt, 1990. 434 S.
17. Schreier-Hornung, A. Spielleute, Fahrende, Aussenseiter. Künstler der mittelalterlichen Welt // Goppinger Arbeiten zur Germanistik. Bd. 328. Göttingen, Kummerle, 1981. – S. 90–123.
18. Thomaе de Aquino. Summa Theologiae // Textum Leoninum Romae 1899 editum ac automato translatum a Roberto Busa SJ in taelias magneticas denuo recognovit Enrique Alarcon atque instruxit. [45734] II -lae, q. 168 a. 3 arg. 1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.corpusthomicum.org/sth3155.html>>. – Дата доступа: 26.02.2012.

SUMMARY

This article focuses on studying the reasons of status degradation of the medieval «spielmen» (gleemen) as one of the manifestations of the processes of marginalization and stigmatization of certain social and professional groups during the Middle Ages in Western Europe. The author traces the marginalization roots of medieval comedians dating back to the Antiquity, defines positive and negative interpretations of their activities and lifestyle, and summarizes the basic social, economic and religious reasons of their marginalization.

Паступіў у рэдакцыю 14.03.2012 г.